

Zaterdag 17 april 1915 – ochtendeditie

Briefwisseling met België.

De directeur generaal der posterijen en telegrafie maakt bekend, dat voortaan over Aken ook naar Hasselt in België stukken ter verzending zijn toegelaten, onder dezelfde voorwaarden en bepalingen als waaronder thans naar Brussel, en de verder in de Staatscourant van 12 februari genoemde plaatsen, gelegen in het door Duitsland bezette deel van België, kan worden verzonden.

Uit België.

Brussel, 16 april. Daar het centrale comité van het Belgische Rode Kruis weigerde aan de bestrijding van de nood in België deel te nemen, is op bevel van de gouverneur-generaal graaf B. Hatzfeld-Trachenberg met de leiding van het comité belast.

Geredde kunstschaten uit de IJzerstreek.

Men schrijft ons:

In het Museum te Le Havre is een tentoonstelling geopend van kunstvoorwerpen, die men nog tijdig uit de IJzerstreek heeft kunnen redden. De heer Henry Dommartin, die van het Belgische gouvernement de opdracht kreeg, achter de strijdlinie te redden wat nog te redden was, vertelde ons daarover het volgende:

Ik ondernam mijn tocht in gezelschap van de heer de Groote, oud-afgevaardigde van Veurne-Diksmuide, die de streek en haar schatten best kent. Hij wist mij alvast mede te delen, dat er heel wat meer kunst dan de bouwmoumonenten door het Duits geschut verwoest werd.

“Een verlies dat niet te schatten is, zegde hij, is het vergaan van de Aanbidding van de Koningen door Jacob Jordaens. Dit schilderij werd geschat op vier miljoen frank. Het hing in de vernielde kerk te Diksmuide. Gedurende de beschieting van de kerk wou men het redden, men bracht ze onder in een klein theater, dat, als andere gebouwen vernield werd. Er blijft niets van over. Ook de gehele inhoud van het belangrijke museum te Ieper en het archief van de stad – het oudste stedelijk archief van België – zijn vergaan in de beschieting met brandbommen van het museum en de Halle.”

Er is veel schoons verdwenen bij de plotselinge overval en de beschieting van gebouwen, waarvan men kon verwachten dat zij, om hun aard en betekenis zouden gespaard worden. Gelukkig heeft men tijdig nog heel wat kunnen redden. Vooral de kerkschatten, alles wat te Veurne was, en de gehele inhoud van het Museum Mergelynck te Ieper.

De tocht met autovrachtwagens van het Belgische rijk ging langs Lampernisse, waarvan de kerk middendoor geschoten is, van Oudekapelle en Nieuwe Kapelle, beide één puin, naar het kleine stadje Loo, dat toen nog geheel onaangetast was. De pastoor was er zeer mee ingenomen, dat men de schatten van zijn kerk in veiligheid zou brengen. Het woord schatten is niet te sterk. Er is van daar meegenomen een zeer belangrijk schilderij Christus tussen de moordenaars, door Jan van Boekhorst, genaamd Lange Jan, een van de beste leerlingen van Rubens, verder een hele reeks stukken van een andere leerling van Rubens, Vigor Bouquet uit Veurne (1617-1677), die met heldere en wat harde kleuren werkte, en nog een vijftal andere stukken eerder van archeologische waarde.

Op het altaar stond een prachtig tabernakel in Vlaamse renaissancestijl, ebbenhout en geciseleerd koper. Dat hebben wij met de schilderijen kunnen meenemen. Het deed ons pijn, dat wij

daar moesten laten de koorstoelen, de communiebank en de preekstoel, alle in die fijnzinnige renaissance, die eigen is aan deze streek. Sedert de beschieting van Loo hebben zij veel geleden.

Men bracht ons in de sacristie. Wat zijn er nog veel schatten verborgen in dat oude Vlaanderen! In ruime eiken kasten vinden wij liturgische kleren en kerkversieringen, waarin het gouden borduursel in Louis XV-stijl vingerdik ligt op rode en witte ondergrond: de Vlaamse magnificentie. Wij kiezen niet uit. Wij laden alles op.

In de pastorie was de meid al bezig met het inpakken van gouden en zilveren kerksieraden, en de pastoor ging aan het delven in zijn tuin; daar haalde hij een toegesoldeerd zinken kistje tevoorschijn, waarin hij een prachtige Plantijnse missale had verborgen, versierd met edelgesteenten en de wapens van Loo. Terwijl hij het voor ons inpakt, merken wij tegen de muur een zeer gehavend houten beeld.

Het is een St. Sebastiaan van het beste allooi. De pastoor vertelt ons, hoe hij het in zijn bezit kreeg. Enkele dagen geleden had een Frans officier het ontdekt tussen het puin van de kerk te Nieuwkapelle. Het was echter uit de kerk van Lampernisse, dit wist de pastoor goed. Hoe was het te Nieuwkapelle geraakt? Wij namen het eveneens mee.

Verder nu naar het klooster, waar wij wisten dat wij schilderijen en priesterkleren zouden vinden. De zusters schrikken op! Betekent ons bezoek, dat het bombardement aanstaande is? Door de tussenkomst van de kapelaan slagen wij er in, in de overwelfde kelders gebracht te worden, waar wij goede portretten van de eerste bisschoppen van Ieper ontdekken en van onder een kolenlaag de kist met de oude kazuifels halen.

Te Wulveringem kunnen wij de hand leggen op een bekend Christusbeeld van Lampernisse. Het was er gebracht door de pastoor

van Wulveringem, die het redde, nadat een bom viereenveertig personen gedood had, die in de kerk een schuilplaats hadden gezocht. Het is een prachtig kruisbeeld vol realisme in de uitdrukking en een tedere zachtheid in de bewerking van de ivoren stof. In de kerk zelf vonden wij drie grote schilderijen: een Aanbidding van de herders door J. Dereyn (van Duinkerken, 1663) waarin de invloed van Antoon van Dyck klaarblijkend is, een Marteling van St. Jacob door J. Cossiers, leerling van C. de Vos (1665), waarin men door de invloed van Rembrandt en Tintoretto heen, een brede en kleurrijke persoonlijkheid gewaar wordt, en een Christus aan het Kruis door van Houck, leerling van Antoon van Dyck. De pastoor vertrouwt ons bovendien een zilveren Louis XVI-schaal van best maaksel toe.

Vinkem levert niet veel op. Wij nemen alleen twee schilderijen van onbekenden uit de 17^e eeuw mee. In Alveringem leggen wij beslag op de halsband, het blazoën en de banier van het St. Sebastiaans schuttersgilde. Te Oostkerke op een prachtig 15^e eeuws paneeltje vermoedelijk van Rogier van der Weyden.

Dit was de buit van onze eerste tocht. Het was ons een hoge voldoening die in veiligheid te brengen.

Men schrijft ons van Belgische zijde:

In het dagblad *Le XXe Siècle* doet de Belgische gezant te Bern een oproep tot zijn in het buitenland verblijvende landgenoten en de menslievende inwoners van de bevriende naties, om het lot der in Duitsland krijgsgevangenen Belgen te verzachten.

Alle bijdragen in geld moeten naar de Belgische legatie te Bern of rechtstreeks naar mev. A. Jaggi, van het Comité Bernois de secours aux prisonniers de guerre, 5 Statieplein te Bern, worden gezonden,

met bijzondere vermelding dat de giften uitsluitend voor de Belgische gevangenen bestemd zijn.

Deze stortingen zullen de belanghebbenden dan in kleding en voedsel ten goede komen.

Belgisch Kongo heeft volgens de Tribune Congolaise een troepenmacht van 30.000 man op de been gebracht om de kolonie tegen een inval van de Duitsers te verdedigen.

Zaterdag 17 april 1915 – avondeditie

Berlijn, 17 april. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Gisteren gebruikten ook de Engelsen ten oosten van Ieper granaten en bommen, die verstikkende gassen ontwikkelden.

Diksmuide.

Ludwig Ganghofer schrijft in het Hamburger Fremdenblatt over het verwoeste Diksmuide o.a.:

Het is niet mogelijk een beschrijving te geven hoe deze verwoeste stad er uit ziet. Ik wil daartoe dan ook geen poging doen.

In de puinhopenstraat, die naar het stadhuis voert, kunnen geen mensen meer boven de grond wonen. De laatste inwoner van Diksmuide is reeds lang op de vlucht. Onze reserves, die hier moeten blijven, huizen in de gewelfde kelders. En om in deze duisternis wat licht te hebben, haalden de soldaten uit de verwoeste huizen de nog niet gebroken spiegels, alle glimmende stukken blik en gepolijst hout en maakten deze in schuine richting vast voor de keldergaten, waar zij nu als reflectoren van het licht dienst doen.

De puinhopenstraat is leeg. Af en toe ziet men een Duitse soldaat uit een keldergat kruipen en in een ander verdwijnen.

Ik kom aan een ruïne, die in oktober nog een prachtig gotisch stadhuis was. Wat er nu nog van staat, kan ik niet zeggen, zo onzinnig ziet het er uit. In het houten geraamte, dat er van het dak nog over is gebleven, steekt nog een slank, sierlijk torentje, met de voet naar boven, de punt naar beneden. En niet ver daarvan is er een raadsel van de mechanica te aanschouwen. Een grote granaat van honderden ponden, die een balk van het dak vernielde zonder te ontploffen, is langs het dag gerold en dwars over een plank, niet dikker dan een vuist, in evenwicht blijven liggen. Trillen de muren tengevolge van een ontploffing, dan schommelt de granaat wat heen en weer en zweeft weer kalm in de lucht.

Over het marktplein loopt een verlaten loopgraaf met een muur van straatstenen. En een puinhoop, die vroeger een mooi huis was, is veranderd in een geweldige krater van een Duitse granaat.

Ik had in Brugge prentbriefkaarten gekocht van Diksmuide, zoals het vroeger was. En ik zit in een hoekje van het marktplein op een steenhoop en vergelijk de prenten van vroeger met het beeld van thans. Zij lijken op elkaar als een huis op een graf, de dood op het leven. Waar is de prachtige gotische kerk? Is soms de krankzinnige ruïne, die uitsteekt achter de puinhopen van het raadhuis, deze kerk? Is dat de prachtige kerk geweest? En terwijl ik zo zit, stil en treurig, en steeds weer kijk naar het gruwelijke toneel van vernieling, hoor ik hoog in de lucht het knetterende geruis van een vliegmachine. Anders keek ik onmiddellijk in de lucht, zodra ik dit geluid hoorde. Maar wat maal ik nu om een vlieger? Steeds weer moet ik kijken naar dit gruwelijke ding, dat eens een kerk, een raadhuis en een mooi plein was.

Een officier zegt me, dat ik van deze plaats weg moet gaan, daar de vlieger ons gezien heeft. Even later zijn we in een andere hoek. En achter ons, juist bij de steenhoop, waar we daareven zaten, kraakt en dondert het. En de steenhoop vliegt uit elkaar.

Nu zijn wij in de loopgraven, bij de dijk van de IJzer. De stelling is niet in de grond gegraven, doch loopt over de begane grond. Ze wordt tegen de vijand beschermd door steen en zandzakken. Ze loopt door huizen en tuinen, door een toren, over een brug, door een kapel. Juist zoals het in de middeleeuwen was. Zo moet het er in de zestiende eeuw uitgezien hebben bij de verdediging van een stad of een burcht. Alleen de kleren en de wapens zijn nu een beetje anders.

Ik kijk door de schietspleet van een stalen schild en zie het water van de IJzer, waarin de blauwe lucht zich spiegelt. Ik zie de vijandelijke stelling, die slechts dertig meter van de onze ligt en die op dezelfde wijze gemaakt is uit steen en zandzakken. Uit de schietspleten steken de stalen geweerlopen. Boven de vijandelijke borstwering steken de puinhopen uit.

... Sedert de morgen zijn een paar honderd granaten op de puinhopen van Diksmuide gevallen. Zij hebben geen levend wezen kwaad gedaan. Zij wroetten alleen een paar doden uit hun graven.

Te Brussel zijn thans meer dan 3000 Duitse spoorwegbeambten werkzaam. Voor dit talrijke personeel is als plaats van ontspanning in de dienstvrije tijd in de nabijheid van het Noorderspoorweg-station, in de Brabantstraat, een tehuis ingericht.

De *Matin* meldt, dat er te Parijs een Belgische soldaat is aangehouden, Pierre Bayens geheten, omdat hij, zonder daartoe gerechtigd te zijn, de militaire medaille droeg.

Bij een huiszoeking in het domicilie van Bayens moeten bedenkelijke brieven, een Duits uniform en een Duits boek gevonden zijn. Met behulp der correspondentie is vastgesteld, dat Bayens de laatste tijd geheimzinnige bezoeken in de streek van Nancy en Pont-à-Mousson gebracht heeft. Verder is uitgevonden, dat Bayens kortgeleden verscheidene marinehavens bezocht heeft, o.a. Cherbourg en Toulon, waar hij, als kelner vermomd, de omgang gezocht had van soldaten van zee- en landmacht. Bayens is nu, onder beschuldiging van spionage, in hechtenis genomen.